

טעימות הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפן "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

רבו גם הוא יהיה מאיר כפני חמה, אבל הזקנים עוד זכרו את משה רבינו **בצעירותו**, כאשר היה בגילו הנוכחי של יהושע, והם זכרו שכבר אז היו פני משה כפני חמה, לכן הם ביכו את הירידה ממשה ליהושע...

בוטניקה | קצצת דקל לשווא? רצחת!

בגמרא שלנו אנו מוצאים ביטוי נדיר "נקיט נרגא בידיה ואמר איזיל ואקטליה לדיקלא דפלניא" – אחז גרזן בידו ואמר אלך וארצח את הדקל של פלוני.

האם אנו מתייחסים לקציצת דקל כרציחה? לשון זאת היא כנראה עפ"י לשון התורה "לא תִּשְׁחִית אֶת יֵצֶה לְנֶדֶחַ עֲלֵיו גֶּרֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאִתּוֹ לֹא תִּכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשִּׁדָּה לְבָא מִפְּנֵי בְּמִצּוֹר".

התורה מתייחסת למי שמדיח גרזן על העץ ללא תועלת "נקיט נרגא בידיה" כמי שהורג אדם ללא אשמה. [הלשון "כי האדם עץ השדה" היא לשון תמיהה: וכי עץ השדה הוא כאדם מאויבך שמגיע לו למות במצור? אבל עצם ההשוואה הזו בין האדם האויב לבין העץ התמים שלא הרע לך, משווה בין קציצת עץ לרציחת אדם].

כנראה הביטוי "אקטליה" גם מתאים לתיאור "נקיט נרגא בידיה", כמו שאומרת התורה שם "לנדוח עליו גרזן", הנפת הגרזן מקבילה להנפת הסייף לרצוח אדם.

מקור | לטרוף עלה!

באמת מצאנו לשון כזו כבר בפרשת נח. "עלה זית טרף בפיה" היונה **טרפה** עלה מעץ הזית בפיה. אומר המדרש (ב"ר לג ו): "עלה זית טרף בפיה" – **מהו טרף? קטיל**, היך מה דאת אמרת 'טרוף טורף יוסף', אמר לה [נח ליונה]: '**אילו שבקתה אילן רב הוה מתעביד**' [אילו היית מניחה את העלה, היה נעשה ממנו אילן גדול, וכעת נחשבת כאילו רצחת את האילן].

היסטוריה | שמואל בדורו – אין לך אלא כהן שבימך

"שלחו ליה מבי רב לשמואל, ילמדנו רבינו! אומן אומר וכו'". מדוע בני ישיבת רב שבסורא שולחים שאלות לשמואל שבנהרדעא? כנראה היה זה אחרי פטירתו של רב. שאז מלך שמואל כגדול חכמי בבל, ומבית מדרשו של רב שלחו לו שאלות.

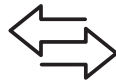
ביטוי זה "ילמדנו רבינו" הוא ביטוי של כפיפות לרבם החדש, שמואל. [מעניין לדעת שמדרש תנחומא נקרא גם "**מדרש ילמדנו**" על שם שבכל פרשה הוא פותח בשאלה שנשאל רב תנחומא "ילמדנו רבינו..." אחר כך מביא את תשובתו ההלכתית וממשיך לדברי אגדה על פרשת השבוע].

בגמרא בחולין מסופר שכל ימי רב היה רבי יוחנן שולח לו שאלות מארץ ישראל והיה כותב בפתיחה "לקדם רבינו שבבבל", לאחר פטירתו של רב הוא החל לשלוח שאלות לשמואל, אבל היה כותב "לקדם חברינו שבבבל". לאחר ששמואל שלח לו הרבה פסקי דין בדיני טריפות, החל לכנותו "רבינו שבבבל".

המעבר בין "גדול הדור" ל"גדול הדור" שמלך אחריו מעורר קושי אצל התלמידים שהיו קשורים לרבם הגדול. אנו רואים בגמרא שלנו את כוחם של תלמידי רב לקבל על עצמם את שמואל, חברו אך גם בר פלוגתיה, ולפנות אליו "ילמדנו רבינו".

דבר דומה מצאנו בגמרא ב"ב ס, ב שכאשר מת משה שאמרו הזקנים "פני משה כפי חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה". הם התאוננו על ירידת הדורות בגדולי ישראל. מדוע דווקא זקנים שבדור התאוננו על זה? היה אומר כ"ק אדמו"ר אמרי אמת זי"ע שהצעירים סברו שמה שפני יהושע אינם מאירים כפני משה זהו משום שהוא צעיר יותר ממשה רבינו, וכאשר יגיע הוא לשנותיו של

השיב לו רבי הלל: כלפי לייא! בדיוק להיפך! 'לא לשמוע לשון הרע' זאת עבודה קשה, לא ימלט שלא תשמע ממישהו דברי לשוה"ר. אבל 'לא להאמין ללשון הרע' זה קל מאד, רק פתי יכול להאמין למה שהוא שומע על זולתו! כל מי שקצת מכיר את דיבור בני האדם כמה כולו שקר וגוזמאות, חצאי אמיתות והשמטת פרטים, יודע שקל מאד לא להאמין רעות על זולתו.

געגועי נשים | אני אקפוץ מהגג! אני מתמוטטת!

החתם סופר פוסק עפ"י הגמרא שלנו שמי שאמר לחבריו שהוא הולך להפיל עצמו מגג הבניין וראו אותו נכנס אל הבניין, ונמצא אחר כך מת בצד הבניין, אין להסיק מכך שהלה שלח יד בנפשו, כי "עביד איניש דגזים", ואע"פ שאנו רואים שהוא אכן הגיע לבניין, יתכן שהוא עלה אל הגג ונתקל ונפל בלא משים. שהרי גם בגמרא שלנו האדם שאיים למשכן את פלוני, נכנס לתוך ביתו, ובכל זאת אנו חוששים שמא הגזים ולבסוף לא לקח מאומה.

גוזמא זו של "אמית עצמי" מצאנו אותה בתורה הקדושה. רחל אומרת ליעקב "הבה לי בנים, ואם אין – מתה אנכי". חז"ל מבארים שכוונתה "אני אהיה חשובה כמתה", ולפי"ז צריך לקרוא "מתה" מלעיל, כשהטעם על המ"ם, שם עצם. אבל לפי הטעמים שלנו הטעם הוא על התי"ו, מלרע, והכוונה לשם פועל, הולכת ומתה, וכפי שתרגם אונקלוס "מייתא אנא".

הרמב"ן מבאר את הדרך הזו: "על דרך הפשט אמרה רחל ליעקב שיתן לה בנים, ובאמת דעתה לאמר שיתפלל עליה, אבל שיתפלל עליה עד שיתן לה בנים על כל פנים, ואם אין - שתמית עצמה בצער. דברה שלא כהוגן בקנאותה, וחשבה כי באהבתו אותה יתענה יעקב וילבש שק ואפר ויתפלל עד שיהיו לה בנים שלא תמות בצערה. ויחר אף יעקב - שאין תפלת הצדיקים בידם שתשמע ותענה על כל פנים. ובעבור שדברה דרך געגועי הנשים האהובות להפחידו במיתתה חרה אפו, ולכן אמר לה שאינו במקום אלקים שיפקד העקריות על כל פנים, ואינו חושש בדבר, כי ממנה נמנע פרי הבטן ולא ממנו, וזה ליסר אותה ולהכלימה. והנה הצדקת בראותה שלא תוכל להסמך על תפלת יעקב, שבה להתפלל על עצמה, אל שומע צעקה, וזהו וישמע אליה אלקים".

הרי לנו שדרך געגועי נשים אהובות להגזים בדבריהן. יש שמאיימות "אני אקפוץ מהגג" ויש שמתריעות "אני מתמוטטת" "אני לא מסוגלת יותר". צריך להתייחס לזה במלוא הרצינות! זה מעיד על בקשת עזרה דחופה! אבל, לא להבין את המילים כפשוטן ולתמוה "למה היא מדברת ככה?!" כך דרך געגועי נשים אהובות.

הרי לנו לשון "קטיל" על קציצת האילן העתידי, וכל שכן במי שקוצץ דקל קיים שנקרא "קטיל" – טורף ורוצח.

חסידות | לא קוטפים פרח בלי סיבה!

זקני הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל תיאר במכתבו את פגישתו הראשונה עם רבו הגרא"ה קוק זי"ע:

"..זכרתי ימים מקדם, כשזכיתי בחסד העליון ית"ש לעלות על אדמת הקודש ביפו, שיחרתי בראשונה את פני רבינו הגאב"ד {הרא"ה} זצ"ל וקבלני בספר פנים יפות כדרכו בקדש לכל אחד, שוחחנו בד"ת. אחרי תפילת מנחה גדולה יצא רבינו כדרכו בקדש לשווח בשדה לצמצם מחשבותיו, ואני התלוויתי אתו, בדרך קטפתי איזה עשב או פרח, הזדעזע רבינו ואמר לי בנחת, כי הוא נזהר מאד לבלתי קטוף בלי תועלת עשב או פרח שיכול לגדול או לצמוח, כי אין עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה האומר לו גדל, כל ציץ-עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל הבריאה אומרת שירה. מזה התחלתי להרגיש יותר חמלה על כל דבר..."

כוחות הנפש | "עביד איניש דגזים ולא עביד"

רב נחמן מלמד אותנו שגם אם הוא הצהיר שהולך לקצוץ את הדקל של פלוני, ולבסוף אנו רואים את הדקל קצוץ, אין בזה הוכחה שהוא זה שקצצו, שכן "עביד איניש דגזים ולא עביד". מפרש רש"י "דגזים – אומר לעשות דבר גוזמא ושגעון ואינו עושה".

האנקדוטה הבאה ממחשיה את זה: אתה נוסע באוטובוס בינעירוני, בספסל שלפניך יושבים שני חברים, אחד מהם מדבר בלהט אל חברו: "אתה ממש חצוף! אני לא אשתוק על זה! אתה עושק את זכויותי!!!..." למרבה הפלא, החבר שלידי כלל אינו נפגע, אלא מהנהן בראשו בהקשבה ובהזדהות... מה קורה כאן? אתה מתפלל, אבל מיד אתה שומע אותו ממשיך "כך אני אגיד לו, למנהל הזה..."

סביר להניח שבשענת מעשה, כשהוא יהיה באמת מול המנהל, הוא יגמגם בקושי כמה מילות ביקורת, אבל כשהוא מתכנן את זה וחושב על זה הוא מדבר בדרך של "גוזמא ושיגעון". מה הוא היה רוצה לעשות אילו היה לו אומץ...

כבר הזכרנו ששאל פעם תלמיד את הגאון רבי הלל זקס זצ"ל: בשלמא 'לא לשמוע לשון הרע' אני מסוגל להתאמץ לקיים, אבל איך אפשר 'לא להאמין' ללשון הרע? קשה מאד לשכנע את הלב שלא להאמין!

השקפה | צניעות אמיתית – אהבת הפרטיות

בגמרא שלנו מבואר שאדם צנוע אינו נושא את כליו בפרהסיא אלא טומנן בתוך כנפי בגדיו. מדוע? איך זה קשור לצניעות?

אנו רגילים לשמוע את המושג "צניעות" כהטמנת פיתוי גוף בפני אחרים. אבל "צניעות" אמיתית עמוקה הרבה יותר: האהבה לחיים פרטיים והסלידה מחיים מוחצנים.

הגמרא במגילה יג, ב אומרת ששאל היה צנוע כי "את דבר המלוכה לא הגיד", הוא לא סיפר ששמואל המליך אותו. לכאורה זאת ענווה, להסתיר את מעלתו, איך זה קשור לצניעות?

עוד אומרת הגמרא שאסתר היתה צנועה, כי "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה". לכאורה זאת אמונת חכמים "את מאמר מרדכי אסתר עושה", איך זה קשור לצניעות?

מי שאינו צנוע – בעל חיים פנימיים מלאים ומספקים – לא מסוגל לשמור את סודותיו לעצמו. המליכו אותו למלך ישראל! הוא מוכרח לספר את זה!.. אם אסתר לא היתה צנועה – לא היתה יכולה לחיות במשך כמה שנים בלי שאף אחד סביבה יודע מי היא. זאת בדידות גדולה למי שמחפש את ההחצנה.

אדם צנוע – לא אוהב לגלות את מעשיו הפרטיים בפני אחרים. הוא אוהב את הפרטיות וסולד מההחצנה. לכן הוא מסתיר את כליו ששייכים לרשות היחיד שלו.

תופעה | חיים מוחצנים בדור הרשתות החברתיות

בדורנו, מלינוני בני אדם עברו לחיות חיים מוחצנים לגמרי. הם מתעדים את עצמם בכל עת, ומרגישים שאם לא יפרסמו את החוויה שלהם – היא בעצם לא התרחשה. **לא צילמת – לא היית, לא שיתפת – לא חווית!**

המומחים חקרו והסיקו שזוגות שמפרסמים תמונות מחייהם ומעשייהם הפרטיים, ממהרים להתגרש! מדוע? כי האהבה שלהם לא יכולה להיות עמוקה ופנימית כאשר הם ממוקדים בחיצוניות השטחית.

היו צדיקים שהחלום שלהם היה **לעבור את העולם הזה בלי שירגישו בבואם ובצאתם...** אין הכוונה שהם לא יתעסקו בטובתם של אחרים חלילה, אלא שה"אני" שלהם יהיה מוצנע ופנימי.

מספרים שאדונינו **הגרא"מ שך זי"ע** היה מתענג על המחשבה שבעקבות מאבקיו ושונאיו הרבים תהיה לו הלוויה

צנועה עם עשרה אנשים מ ישראל... בשביל התענוג הזה הוא השתוקק להיקבר בערב שבת, כשלאנשים לא יהיה פנאי להגיע להלווייתו (מלבד שאר המעלות העצומות להיקבר בערב שבת).

תפילה עושה מחצה: הוא זכה להיקבר בערב שבת, אבל עם רבבות רבבות מלווים...

התבוננות | לשאול כלים – בושה?

הגמרא אומרת שגם אדם לא צנוע מחביא את הכלים שהוא שואל מחבירו, מפני שהוא מתבייש שידעו שהוא צריך לשאול כלים משכניו.

מה הבושה בזה? היום יש אנשים שבאופן קבוע "סומכים" על החפצים של השכנים. **למה להם לקנות מיקסר ענק? הם יכולים מדי כמה שבועות לשאול אותו מהשכנים הנחמדים...** מה רע בכך?...

אבל הגמרא מלמדת אותנו שזאת בושה. מדוע? כי **אדם שואף להידמות ליוצרו ולהיות "נותן" ולא "מקבל"**.

גדולי ישראל היו בורחים מכל עזרה וסיוע מאחרים. הם העדיפו להתפלל ביחידות מאשר להטריח עוד תשעה שיתפללו עמם. הם בוודאי ידעו שאנשים מאד מאד שמחים להתפלל עם גדול הדור, הם מוכנים אפילו לשלם על זה, אבל – סוף סוף הוא יהיה כאן בעמדת ה"מקבל" ולא ה"נותן", ואת זה אנשים גדולים לא יכולים לסבול.

לכן, התפלאתי לראות בחשוקי חמד שרבינו הגרי"ז שליט"א נושא ונותן **האם אפשר לשאול שמלה מהשכנה ולהביאה לאשתו לשמחת יום טוב...** וכי יש בזה שמחה? הרי אין כאן אלא בושה וצער.

תופעה | נדירות הספרים בדורות עברו

הגמרא אומרת ש"ספרא דאגדתא" הם מהדברים העשויים להשאל. מוסיף רש"י דהיינו דוקא בספרי אגדתא שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר, אבל שאר ספרים אין עשויין להשאל ולהשכיר לפי שמתקלקלין.

שואלים התוספות הרי זו מעלה גדולה להשאל ספרי לימוד לאחרים כמו שאמרו "וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים". כנראה שרש"י סובר שלמרות המצוה

סקרנות | כמה מלינונים הוא שווה?...

בגמרא שלנו מבוואר שאין דרך שיהיה בביתו של אדם "גביע כסף" אלא אם כן הוא איש "אמיד" (רוצו לבדוק בוויטרינה שלכם... אולי גם אתם אמידים?..) ומפרש רש"י "אמיד – עשיר".

מדוע נקרא עשיר "אמיד"? מפרש רש"י במסכת גיטין נב, ב "סתם עשיר אומדים אותו בני אדם זה ככה וזה ככה, אבל עני אין אדם אומדו".

יש כאן מקור לתופעת הסקרנות סביב "שוויים" של העשירים... "על כמה מליארדים הוא 'שוכב'?"

כשהרמב"ם בהלכות שבת מבקש להביא דוגמאות לחשבונות שאין בהן צורך, שהן שיחה בטלה בעלמא, הוא מביא דוגמא "כמה דינרין הוציא בחתנות בנו" כמה עלתה לפלוני החתונה המפוארת שערך...

העמקה | קדושת הפה היהודי!

הגמרא אומרת שמי שנשבע שאוכל ולא אכל אינו חשוד על השבועה, ומפרש רש"י שיתכן שבשעת השבועה היה בדעתו לקיימה, "ואפילו עבר עליה שכפאו יצרו, אינו חשוד בכך על שבועה שעבר להוציא שקר מפיו".

והנה, לעיל דף כ, ב נחלקו האמוראים האם העובר על שבועת ביטוי להבא עובר משום "בל יחל דברו" או משום "לא תשבעו לשקר". ולכאורה, אם עובר הוא למפרע על שבועת שקר, אם כן, מדוע יש חילוק בין מי שכפאו יצרו להישבע לשקר לבין מי שכפאו יצרו לא לקיים את שבועתו, הרי בכך הוא מוציא את שבועתו למפרע לשקר!

רואים אנו שאף ששבועת העתיד חמורה יותר משבועה לשעבר (הראשונה מפורשת בתורה ויש עליה קרבן לכו"ע, והשניה אינה מפורשת ולדעת רבי ישמעאל אין עליה קרבן), מכל מקום "להוציא שבועת שקר מפיו" זה מחסום שיהודי לא מסוגל לעבור.

"פה קדוש אין יאמר דבר זה". הפה הוא "מסננת" גדולה, יש דברים שאדם "לא מסוגל להוציא מפיו", למרות שמבחינת חומרת העבירה אין זה חמור כמו עבירה אחרת.

הגדולה, לא היתה יכולת בידי אנשים לקיימה מפני חסרון הממון ויוקר הספרים.

עוד לפני שני דורות עדיין היו ספרים יקרים ולא נפוצים. אצל החזון איש לא היו הרבה ספרים בביתו, מפני שלא היו נפוצים וזמינים. גם החפץ חיים היה צריך לשאול ספרים כדי להכין את ספריו הגדולים.

מו"ר האהוב הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל היה מתאר לנו את ההתרגשות של בני הישיבה בחברון כאשר הגיע לראשונה עותק יחידי של "חידושי רבינו חיים הלוי". היתה "תורנות" במשך עשרים וארבע שעות ביממה, כדי לזכות בשעה של לימוד בספר הזה. בחורים היו קמים לארבע וחמש בבוקר, כדי לזכות בשעה "שלהם"... הספרים לא היו מצויים כל כך – אבל התשוקה אליהם היתה אדירה!..

עיון | מדוע לא היו עוסקים תדיר באגדתא?

רש"י אומר שאין אדם עשוי ללמוד תדיר בספר אגדתא. מדוע?

יש לשים לב שאין כוונת רש"י במילה "תדיר" לשימשו יומיומי ממש, כי אם כן לא היה צריך רש"י לבאר את שאר הספרים לא משאילים מפני הנזק והקלקול, היה יכול לומר בפשיטות שמפני שבעל הבית זקוק להשתמש בהם באופן תדיר ויומיומי אינו יכול להשאילם לאחר. אלא בוודאי "תדיר" פירושו כאן "מצוי, מדי פעם".

אם כן נמצא שב"ספרא דאגדתא" איננו משתמש אפילו "מדי פעם", אלא ב"פעמים נדירות". מדוע?

אולי זה כעין גזירת חז"ל שלא לעסוק בכתובים בשעת בית המדרש, מפני שהכתובים מושכים את הלב ויימנעו מלהגיע לדרשה לדעת את המעשה אשר יעשון. גם דברי אגדה מושכים את הלב, וכמו שדורשת הגמרא בשבת פז, א "ויגד משה – דברים המושכים ליבו של אדם כאגדה", ויתכן שלכן היו נזהרים מלעסוק בזה באופן תדיר, שמא יהא זה על חשבון זמן לימוד גופה של תורה, התלמוד וההלכות.